

ЗНАТЕ ЛИ ДА ОТАЏБИНА ПОНОВО ЗОВЕ?

КУДУЗ

М. П.: Одрастао сам у Сарајеву, завршио средњу техничку школу, запослио се и онда је рат почео. Нисам човек који би могао да пуца и убија, тим пре што никог не мрзим. Без обзира што сам Србин, одрастао сам и дружио се и са Муслиманима и Хрватима, имао међу њима добре пријатеље. Како бих ја сада у њих пуцао?

Родитељи су остали у Сарајеву. Размењујемо писма преко Адре, то ми је једина веза са родним градом. Из Сарајева сам се извучао на почетку рата, када је то било лакше него сада. Кад сам овде стигао, пријавио сам се, добио избегличку легитимацију, а затим сам упућен у прихватни центар за избеглице на једној планини у Србији, удаљеној 15 км од најближег градића.

Тамо смо ми избеглице имали где да спавамо, имали шта да једемо. Лекара није било, нити других нормалних услова за живот. Био је и телефон тамо. Али, ми нисмо могли да зовемо. Могли су да зову нас. Нисам се жалио, важно ми је било да не учествујем у том рату који нисам осећао као свој рат. Кад би ми овако младом додијала одсеченост од света, могао сам да дођем на један дан у Београд. Ретко сам долазио, јер новца готово нисам имао. Пошао сам из Сарајева без ичега.

Једном сам тако стигао у Београд са моје планине и требало је да се вратим увече, а оно, због ове инфлације, карта од јутра до вечери поскупела. Ја немам пара и не знам шта да радим. Случај је удесио да се поред мене зауставља луксузни аутомобил. У њему мој друг из младости. Отац му је сада један од најважнијих људи у руководству Републике Српске. Каже ми да живи у Београду. Пита мене где сам. Ја му кажем све о себи и да немам довољно новца да се вратим у прихватни центар. Он онда извади 5 марака и пакло „малбороа“ и даде ми. Шта да вам кажем како сам се осећао. Све ми се зацрпело пред очима. Сада, када сам добио позив за мобилизацију, често мислим на њега: да ли је и он позван да погине за отаџбину?

Ко вам је уручио позива?

М. П.: Управник прихватног центра рекао је нама шесторици младића да у одређено време дођемо у канцеларију на договор, али да о томе никоме не причамо. Мислили смо: нашли су нам неки посао, па да другима не буде криво што и за њих нема посла. Дођемо

Високом комесаријату за избеглице и СОС телефону за жртве дискриминације, у последњих неколико дана јавља се велики број избеглица са ратних подручја. Добијају позиве локалних секретаријата за народну одбрану. Када се позиву одазову, уручује им се позив Републике Српске за одлазак у рат, супротно свим међународним конвенцијама које обавезују и данашњу Југославију. На полећним позива одштампано је упозорење шта их чека ако се не одазову: полицијско привођење и покретање кривичне одговорности. „Српска реч“ је разговарала са двојцом избеглица који су позиве добили, а сада се крјују у Београду. Из разумљивих разлога биће потписани само иницијалима.

Разговарао: Петар ЂОСИЋ

ми у заказано време, а тамо, уз њега стоје два војна полицајца и начелник штаба за мобилизацију војног округа оближњег града. Био је ту и још један мајор. Објаснили су нам да су влада СР Југославије и влада Републике Српске постигле договор да се све војно способне избеглице врате у Босну. Ако не прихватите позив, рекли су губите статус избеглице и бићете приведени у војни затвор, а после затвора опет идете у Босну. Ако побегнете, биће издата потерница за вама, милиција ће вас спровести у војни затвор и одговараћете као војни дезертери. Рекли су још да

се не играмо, јер ћемо свакако бити ухваћени, пошто је одлучено да се мобилизација врши сваких 15 дана. И онда сам ја одлучио да бежим. Кренуо сам без ичега, без динара. До Београда сам путовао два дана, мало пешке, мало аутостомом. Право сам отишао у Високи комесаријат за избеглице. Примео ме плав, висок човек, странац. Кад је чуо целу причу и видео позив рекао ми је да је то све противзаконито, али да Комесаријат ту не може ништа да погмне. Извештај ће направити, а мени и другима је препоручио да се клонимо јавних места. Тамо сам од једног енглеског новинара чуо за СОС телефон за жртве дискриминације. Отишао сам тамо. Људи ту имају добу вољу, али не знам колико би и они могли помоћи. Не знам шта да радим. Овде немам родбине, пријатеља, немам где да преспавам, немам новца за храну. Морам да се кријем као да сам криминалац, само зато што нећу да идем у рат. Значи, ако нећу да бијем друге, ја сам нико и ништа и треба ме погазити.

Надао сам се да ћу овде у Србији имати заштиту. Али ја овде не осећам више никакву сигурност. Где год да се сместим, могу доћи преко ноћи да ме покупе и пошаљу тамо да погинем као пацов. Сада немам више никакву наду. Све сам веровао — средиће се, моћи ћу да почнем неки живот. Ма почео бих и у Румунији, било где, када би било фабричног штапића да ме пребаци. У Високом комесаријату за избеглице кажу да је одлазак у иностранство немогућ, тим пре што немам никакву родбину ван земље. А ако останем овде, какав би то био живот, нон стоп у страху, у скривању.

„НИСАМ ЗА РАТ“

Други саговорник „Српске речи“, Ј. Н. у Србију је стигао из Коњица, Херцеговина. У прихватном центру је већ годину дана, у граду недалеко од Београда. Жена и дете су такође са њим. Стигли су пре њега, одмах чим је рат у БиХ почео. Зашто није кренуо заједно са њима?

Ј. Н.: Чим је почело густо у Коњицу, похватили су нас цивиле на улици и одвели у муслимански логор. Мене и брата су заједно повели. Он је још у логору, већ 21 месец. Ја сам после шест месеци пуштен из логора кући, у кућни притвор да тамо умрем, јер сам

био толико исцрпљен и измалтретиран у логору да нису веровали да ћу преживети.

Тешко ми је због брата. Српске власти се за логораше не интересују, баш их брига ако цркнеш у затвору. За њега се нико не интересује, за мене се нико није интересовао. Видим да је и овде исто. Како сам побегао из прихватног центра за избеглице, да ме не би мобилисали и послали у рат у Босну, кријем се овде у Београду код једног пријатеља. Његов син је инвалид овог рата. Изгубио је обе ноге. Ни за њега се нико не интересује.

У логору смо били гладни, тукли су нас. Али највећи шок сам доживео када је граната пала у просторију у којој смо били смештени. Било је десет мртвих и 13 рањених. Муслимани кажу да су гађали Срби, Срби кажу да су Муслимани. Међу мртвима су били моји пријатељи, рођаци, кум, сви које су нас на улици у Коњицу похватили док смо ходали улицом после забране кретања. Од тада сам пустио са нервима, а и иначе због урођено повећаног билирубина у крви ја сам неспособан за служење војске.

Ко је вама уручио позив за мобилизацију?

Ј. Н.: Позиве је донео поштар у прихватни центар. Ја сам одбио да потпишем и отишао сам у гарнизон код пуковника. Рекао сам да сам болестан, поднео медицинску документацију. Он мени каже да ћу бити ослобођен, али морам у Бубањ поток у сабирни центар, па ће ме тамо ослободити. А ја знам ако одем тамо, одмах ће ме у камионе или аутобусе, па право на прву линију фронта. Зато сам побегао у Београд.

Прво сам отишао у Међународни црвени крст. Они су ме послали у Високи комесаријат за избеглице. Тамо ми кажу да то што власти раде није по закону, али они не могу да помогну. Значи, ја као животиња морам да кријем. Не знам шта да радим. За власт Републике Српске нема неспособних. Да сам отишао у Бубањ поток, а тамо су њихови представници, добар бих им био за рат. Прво, болестан сам, а друго ја не могу да пуцам, мада ми је 35 година, никад нисам видео мртва човека, осим кад је експлодирала она граната. Нисам тип за ратовање. Не мрзим никога.

У Коњицу сам радио у наменској, војној индустрији. У мом погону било је највише Муслимана, па Хрвата, и само нас пет Срба. Одлично смо се слагали, пријатељевали, никада никаквих проблема није било. Али када је почео рат, одједном је почела мржња. Зато више не верујем да ћемо икад моћи да живимо као пре. Кад сам на самрти пуштен из логора у кућни притвор, никако нисам могао да се опоравим. Пребацили су ме у болницу. Шта сам тамо доживео од Муслимана рањеника и полиције! Хтели су да ме убију зато што сам Србин. А опет има и другачијих људи. Улази у собу лекар Муслиман; кад је видео шта раде, истерао их из собе и рекао им: „Мени је сваки пацијент исти без обзира на нацију и веру“. Значи, Муслиман ме спасио. А Хрват ме превезао, помогао да се извучем из Коњица. Платио сам, али ме је пребацио прво у Хрватску, а одатле сам преко Мађарске стигао у Србију.

Чему се сада надате, шта ћете даље?

Ј. Н.: Ма, чему се надам?! Ничему. Не знам више ко сам, шта сам, где сам. Као ри-

ба сам која чека да је ухвати на удицу. Видим да ништа није регуларно, а не могу да се борим против тога. Ево, на овом позиву за мобилизацију је печат Бијељине. Каква Бијељина, кад сам ја Херцеговац? И шта то значи да те из друге државе, Републике Српске, позива да се јавиш војном одсеку у Републици Србији? Где то има? За мене то само значи да овде више нема закона. Сад се прочула прича да се у Босни иде на неке велике офанзиве. Значи, треба им још војске. Чули смо још, када избеглице из Србије стигну тамо, онда их шаљу на најгора и најтежа ратишта. Ваљда да им се освете што су били против рата. Ми смо ти као Кудуз, сећаш ли се оног филма, остаје нам да се кријемо и живимо у страху.

ВАН ЗАКОНА

Наши саговорници су се, као и још двадесетак избеглица, обратили за помоћ и СОС телефону за жртве дискриминације при Центру за антитерористичке акције у Београду. Руководилац СОС телефона, асистент Правног факултета, **Горан Свилановић**, каже да СОС телефон већ алармира јавност овим поводом обзнањује да се ради о незаконитом поступку, а написани су и послати протести Савезној и влади Србије и Црне Горе.

„Приватно саветујем људе да се негде склоне док не нађемо решење“ каже Свилановић, „јер овде нема места правној процедури пошто нико од њих није ухапшен или депортиран. Ствар је политичка.“

Пре свега, Југославија је потписник Међународне конвенције о статусу избеглица. Та Конвенција има правну снагу наших савезних закона, што значи да је правно јача од Закона о избеглицама који је Република Србија донела 1992. По Конвенцији, избеглице не подлежу војној обавези ни у земљи у коју су избегли, ни из које су избегли. По Закону Србије, чл. 2 избеглице подлежу војној обавези под истим условима као и остали грађани Србије. То је доста непрецизно, али то практично значи да ако мене регрутују, могу и њих. Међутим, то подразумева да мобилизацију изврше овлашћени органи Србије и да се војна обавеза обавља у Војсци Југославије. Из свега што сам сазнао од избеглица, закључујем да су једни добијали позиве од секретаријата за Народну одбрану Србије, а када би се избеглице тамо појавиле, уручивани су им позиви из Републике Српске. Други су позиве добијали директно од Републике Српске. У оба случају евидентно је да о избеглицама постоји врло прецизна евиденција. О њима се све зна, чак и право име једног избеглице који се овде у Србији пријавио под другим именом.

По мом мишљењу овде се између осталог ради и о повреди суверенитета ове земље. Како друга држава (Република Српска) може да регрутује људе у Србији и да их води у рат, и да при томе користи секретаријате за народну одбрану Србије као своје сервисе? Мислим да је реч о чистом „дивљаку“ — кога ухвати ухватили су. Зато је битно људима сада помоћи да склоне главу, а докле ћемо све покушати да се поштују Закон Србије и Међународна конвенција о избеглицама.“

ОТАЏБИНА ТЕ ЗОВЕ
Наши преци јуначки и часно бранише и одбранише народ свој и земљу своју. Покажимо да смо достојни наследници њихови. Дошао је ред на тебе да извршиш своју патриотску дужност.

ПОЗИВ

ПО ПРИЈЕМУ ОВОГ ПОЗИВА ЈАВИ СЕ

Војном одсеку - округу: Херцег

место

ул.

бр.

ради вршења војне службе у Војсци: РС Српске

Војном одсеку - округу ОБАВЕЗНО се јави дана: 2.10.94 у 08.00ч

ПРОЧИТАЈТЕ ОВО НА ДРУГОЈ СТРАНИ



КОМАНДАНТ
(потпис)

УПОЗОРЕЊЕ:

ОДАЗИВАЊЕ ПОЗИВУ ЈЕ ОБАВЕЗНО. У СЛУЧАЈУ НЕОДАЗИВА ПРИВОЂЕЊЕ ЋЕ ВРШИТИ ОРГАНИ МИЛИЦИЈЕ УЗ ПОКРЕТАЊЕ ОДГОВОРНОСТИ.